

שְׁנוֹת חַיִּים

צָרוּר סְפוּרִים עַל מָרֶן 'שׁוּר הַתּוֹרָה'
רַבִּי חַיִּים קִנְיָבְסְקִי זְצוּק"ל
לְרֵגֶל הַסִּתְּלָקוּתוֹ
טו בִּיאָדֶר – 'שׁוּשָׁן פּוּרִים' - תשפ"ב

הִיכּוֹ אַרְבַּעַת הַמִּינִים!?

מִרְן 'שֶׁר הַתּוֹרָה' - רַבִּי חַיִּים קֶנֶבֶסְקִי מְקַפִּיד עַל קוֹצוֹ שֶׁל יו"ד בְּכָל הַלָּכָה וּמִנְהָג. אִין הוּא מְשַׁנָּה מִמִּנְהַג אֲבוֹתָיו, וְלוֹ כְּהוּא זֶה.

כָּד, לְמַשָּׁל, מְקַפִּיד רַבִּי חַיִּים עַד מְאוּד עַל מִנְהַג יִשְׂרָאֵל לְשׂוֹרֵף אֶת אַרְבַּעַת הַמִּינִים עִם הַחֲמֵץ בְּעֶרֶב פֶּסַח. בְּכָל שָׁנָה בּוֹדֵק רַבִּי חַיִּים אֶת הַחֲמֵץ בְּלִיל בְּדִיקַת חֲמֵץ בְּמִשְׁוֹ שְׁעוֹת אַרְכּוֹת, בַּחוּרִים וּבְסֻדָּקִים. רַק לְאַחַר מִכּוֹן הָרִי הוּא עוֹלָה עַל יָצוּעוֹ לְשַׁנֵּת לִילָה קְצָרָה. זֹ, אֲנִי, הִתְנָה הַסֵּפֶה לְכָד, שֶׁכָּאֲשֶׁר חִפֵּשׁ אַחֵר דִּירָה לְמַגוּרִים, בִּקֵּשׁ רַבִּי חַיִּים לְהַתְגוּרֵר בְּדִירָה קְטַנָּה, עַל מִנַּת שְׁבִדִיקַת הַחֲמֵץ לֹא תִגְזַל מִמֶּנּוּ אֶת כָּל שְׁעוֹת הַלֵּילָה...

וְאוּלָם, בְּאוֹתָהּ שָׁנָה עָלֶיהָ נִסּוּב סְפוּרָנוּ, לֹא מָצָא רַבִּי חַיִּים אֶת אַרְבַּעַת הַמִּינִים. בְּמַהֲלָךְ הַשְׁעוֹת הָאֲרָכּוֹת שֶׁהִשְׁקִיעַ בְּבִדִיקַת חֲמֵץ – לֹא הִבְחִין בְּאַרְבַּעַת הַמִּינִים, וְגַם לְאַחַר שְׁנִסְתִּימָה בְּדִיקַת הַחֲמֵץ, כָּאֲשֶׁר פָּנָה רַבִּי חַיִּים לְתוֹר אַחֵר אַרְבַּעַת הַמִּינִים, לֹא מָצָאָם. בְּנֵי הַבֵּית הִצְטָרְפוּ לַחֲפוּשִׁים. הֵם חִפְּשׁוּ מֵאַחוּרֵי הָאֲרוֹנוֹת, מַעֲבָר לְדִלְתוֹת, בְּפָנוֹת נִסְתָּרוֹת. וְאוּלָם, לֹלֵא הוֹעִיל. אַרְבַּעַת הַמִּינִים נִעְלְמוּ כְּאִלוֹ בְּלָעָה אוֹתָם הָאֲדָמָה.

"אוּלִי יוֹתֵר הָרַב הַשָּׁנָה עַל הַמִּנְהָג?" שָׁאָלוּ בְּנֵי הַבֵּית. הֵם חִפְּשׁוּ לְשִׁלּוּמוֹ שֶׁל רַבִּי חַיִּים, שֶׁהִתְעַקֵּשׁ לְהַמְשִׁיד וּלְחַפֵּשׁ אַחֵר אַרְבַּעַת הַמִּינִים. אֵד מִרְן לֹא אָבָה לְשַׁמֵּעַ.

"עָלִי לְמָצֵא אֶת אַרְבַּעַת הַמִּינִים, וְיִהִי מָה! זֶהוּ מִנְהַג חָשׁוּב, וְאִינִי מִתְכַּוֵּן לְבִטְלוֹ!" אָמַר בְּתִקְוָה.

וְאָכוּ, בְּמִשְׁוֹ שְׁעוֹת אַרְכּוֹת עוֹד הִמְשִׁיד רַבִּי חַיִּים לְחַפֵּשׁ אַחֵר אַרְבַּעַת הַמִּינִים. לְבִסּוֹף, בְּשַׁעֲה שְׁלוֹשׁ לְפָנוֹת בֶּקֶר, עָלְתָה הַהִשְׁעָרָה בְּמַחוּ, כִּי אוּלִי הִשְׁלִיד מִי מִבְּנֵי הַבֵּית בְּטָעוֹת אֶת אַרְבַּעַת הַמִּינִים לְפַח הָאֲשָׁפָה בְּמַהֲלָךְ הַנִּקְיוֹן לְקִרְאָת בְּדִיקַת הַחֲמֵץ.

שְׁעַת לְפָנוֹת בֶּקֶר הִתְנָה, כָּאֲשֶׁר רַבִּי חַיִּים יָרַד אֶל פַּח הָאֲשָׁפָה שֶׁבְּסֻמוֹד לְבַנְיָן. וְאוּ אִז, אוֹרוֹ עִינָיו. אָכוּ כּוֹ, מֵאַחוּרֵי פַח הָאֲשָׁפָה נָחוּ לָהֶם אַרְבַּעַת הַמִּינִים.

"עֲכָשׁוּ אֶפְשָׁר לְלַכֵּת לִישׁוֹן!" אָמַר רַבִּי חַיִּים בְּחִינוֹד שֶׁל סְפוּק. הוּא אָחִז בְּאַרְבַּעַת הַמִּינִים בַּחֲרִדַת קֹדֶשׁ, הִעָלָה אוֹתָם אֶל הַדִּירָה, וְעָלָה עַל יָצוּעוֹ לְשַׁנֵּת לִילָה קְצָרָה.

'סיום' מיוחד

הגאון רבי חיים קניבסקי מסים בכל שנה את כל התורה כלה, תלמוד בבלי, תלמוד ירושלמי, 'טור' ו'שלחן ערוך', תוספתא ומדרשים, זהר, 'משנה ברורה' ועוד. את הסיום הכללי עורך רבי חיים בערב פסח, ובמהלך ימות השנה הוא עורך סיומים רבים, בזה אחר זה, בכל פעם שהוא מגיע לסופה של מסכת ממסכתות הש"ס. בכל סיום שפנה, מבקש רבי חיים מנכדו:

"אנא, הבא לי כוסית יין". הסיום נחגג במשך רגעים ספורים. הגאון רבי חיים לוגם את כוסית היין לכבודה של תורה בשמחת סיום המסכת, וכעבר רגע קט כבר שקוע ראשו ורבו במסכת הבאה...

כאמור, מחזה זה חוזר על עצמו עשרות פעמים במהלך השנה. המעבר בין המסכתות נחגג בשתי כוסית, והלמוד ממשיך מיד, אל המסכת הבאה.

אך המעשה הבא, שארע בתשעת הימים, היה יוצא דופן. בסדר יומו של הגאון רבי חיים יש מנוחת צהרים קצרה, למשך עשר דקות. יש לציון, כי רבי חיים מתחיל את יומו בשעה שתים בלילה, ומנוחת הצהרים הקצרה היא המנוחה הראשונה מאז השעה שתים בלילה. באותו יום מימי תשעת הימים, עלה רבי חיים על יצועו לישון. כעבור עשר דקות התעורר, ופנה אל נכדו: "אנא, הבא לי כוסית יין!"

הנכד, שידע כי סביו אינו עומד בפני סיום מסכת, לא הבין. "כוסית יין? מדוע?" "לכבוד הסיום!" השיב רבי חיים.

"איזה סיום?" התעניין הנכד.

"סיום מסכת ברכות!" אמר רבי חיים.

"מתי הספיק סבא ללמוד ולסיים את מסכת ברכות?" לא הבין הנכד.

"עכשו, כשישנתי!" אמר רבי חיים בפשטות.

הנכד נותר נטויע על מקומו בתדהמה. דמעות עלו בעיניו. לפתע הבין, כי מחו של רבי חיים, קדש הקדשים, ממשיך להגות בתורה גם בשעות השנה, כאלו הוא ער...

ולפתע נשמע קולו של רבי חיים: "מסתפק אני אם מתר לשנות יין בתשעת הימים, בסיום שנעשה על למוד מתוך שנה", אמר, "הבא לי, אפוא, כוסית של משקה טוב אחר, לכבודה של תורה, ואמשיך ללמד..."

צדיק גוֹזֵר

בתקופת מלחמת המפרץ מצאו תושבי בני ברק מחסה איתן תחת הבטחתו של הגאון רבי חיים, כי בבני ברק לא יפלו טילים! "כך קבלתי ממרן ה'חזון איש!" אמר רבי חיים.

יש לציון, כי העיר בני ברק נמצאת בתחום גוש דן, שהוא רצף ערים צפוף ומרבה אכלוסין. גוש ערים זה, ובמרכזו תל אביב, עמד על הפגנת של הצורר מפגד, סדס חוסיין, שהצהיר חזר וצהר, כי תל אביב תפצץ!

ברם, בעוד בתל אביב, ברמת גן, בכפר סבא ובפתח תקוה, בכל פעם שהיתה נשמעת אזעקה היתה בקלה אוהזת בתושבים, בעיר בני ברק היתה שוהרת שלווה מוזה. "רבי חיים הבטיח!" שחו הבטחות זה לזה, ואחזו בספר התהלים...

אך רבים מתושבי בני ברק רצו להסתופף ממש בצלו של רבי חיים. בכל פעם שהיתה נשמעת אזעקה בבני ברק היו רצים המונים לכוון ביתו של רבי חיים. והנה, נפתח חלון הבית, ורבי חיים מוציא את הגמרא מפעד לחלון ולומד, לעיני כל...

"מדוע אתה עושה כן?" שאלה פעם הרבנית, ורבי חיים הסביר: "אני עושה כן, כדי להרגיע את תושבי בני ברק, שיידעו כי בבני ברק אין מה לפחד! בבני ברק לא יפלו טילים!"

"ומאין לך הפטחון לומר זאת?" תמחה הרבנית, ורבי חיים חשף את הסוד: "איני אומר זאת בחנם! בכל בקר אני קם שעה מקדם יותר, כדי להרבות זכות בלמוד התורה!"

יש לזכר, כי רבי חיים נוהג לקום בשעה שתים בלילה! כלומר, בתקופת המלחמה, סדר יומו העמוס החל בשעה אחת בלילה!

בנוסף, הגאון רבי נתן איינפלד, המקרב לרבי חיים, ספר שבימי מלחמת המפרץ הבחין בעגולים שחורים סביב עיניו של רבי חיים, כתוצאה ממעוט שנה.

ואכן, זכות למוד התורה של רבי חיים והבטחתו של מרן ה'חזון איש' פגעו את פעלתם. בכל מהלך המלחמה לא נפל בתחומי העיר בני ברק ולו טיל אחד!

החלב שנשפך

הגאון רבי חיים קניבסקי הקפיד מאז ימי בחרותו על כל מנהגי ה'חזון איש'.

אחד ממנהגי ה'חזון איש', נוגע לענין גלוי המשקים. חכמינו אסרו לשותות משקים מגלים, שמא נחש ארסי הטיל בתוכם ארס, ומעקר הדין אסור זה חל על משקים שנותרו מגלים במשך זילח שלם. אולם לשיטת מרן ה'חזון איש', האסור

לשותות משקים מגלים חל גם על משקים שנותרו רגע קט ללא השגחה...

גם הגאון רבי חיים הקפיד על כך, וכך הורה גם לרעייתו הצעירה. ואכן, היא הקפידה על כך עד מאוד.

המעשה הבא ארע תקופה קצרה לאחר חתונתם. באותו יום, עליו נסוב ספורנו, העמידה הרבנית סיר חלב על הפרימוס, והמתנה שהמשקה ירתח.

כהוראתו של בעלה הדגול, השגיחה הרבנית על הסיר ולא הסירה ממנו את עיניה. אולם לפתע נשמעה נקישת על הדלת. היתה זו אחת השכנות, שבקשה לשאל דבר מה.

הרבנית מהרה אלה הדלת, ושכחה לרגע קט את הוראתו של בעלה, שלא להסיר את העינים מן הסיר. רק באשר סגרה את הדלת נזכרה. "אוי ואבוי! החלב נותר מגלה למשך כמה רגעים!" בצר לה פנתה אל רבי חיים ושאלה מה עליה לעשות. "יש לשפך את החלב!" הורה רבי חיים לאלתר.

באותה תקופה היה המצב הכלכלי בארץ בכי רע, ומצבם של האברכים היה קשה עוד יותר. הפריטה לא היתה מצויה בביתו של רבי חיים, והחלב גם הוא לא היה מצוי בשפע. הרבנית נסתה לשכנע: "הרב, לא חבל לזרק סיר חלב! והלא היום אין נחשים, ובכלל, הרי החלב היה גלוי רק למשך רגעים בודדים..." טענה.

אבל רבי חיים לא השתכנע. "יש לזרק את החלב! איננו מערערים על מנהגיו של מרן ה'חזון איש'!" פסק בחדוות.

הרבנית שמעה וקבלה. היא נטלה את סיר החלב הרוותח, ויצקה את תכולתו בעדינות אל הכיור.

ואז, נפלטתה צווחה מפה. בתחתית הסיר, נח לו נחש קטן, ללא רוח חיים---

אכן, מן השמים הוכיחו את צדקתו של הגאון רבי חיים בדבקותו במנהגי דודו.

הכאבים שנעלמו

המעשה הפא ארע בשמחת תורה של שנת תשנ"ח, באמצע אמירת ההלל. הגאון רבי נתן איינפלד חש בכאב ברגלו השמאלית. הכאב הלך והתעצם, עד כדי כך שבסיומה של התפלה לא יכול היה לצעד על רגלו. לביתו הובילוהו בכסא גלגלים. הכאבים התחזקו, וכל נגיעה ברגל גרמה לו ליסורי תפלה.

במוצאי החג הגיע רבי נתן אל בית החולים, והרופא שבדק אותו רשם הפניה לצלומים. הבשורה הרעה הגיעה לאלתר. ברגלו של רבי נתן אבחה מחלה קשה. שבור ורצוץ פנה רבי נתן להוציא ברופאים מלמדים, כאשר במקביל הוא שולח אל רבי חיים, שיתפלל לרפואתו. אחד הרופאים טען כי אין מדובר במחלה קשה, אך בכל מקרה, יש צורך בטפול הולם, בזריקות ובמשככי כאבים במשך חדש וחצי, ולאחר מכן יש צורך בטפול פיזיותרפי במשך שנה שלמה. שבוע חלף משמחת תורה, ורבי נתן היה מטל במטותו מבלי יכלת לזוז. ביום חמישי יצאה רעיתו לקניות לכבוד שבת, ורבי נתן בקש ממנה שתנעל את הדלת מבחוץ, מכיון שהוא אינו מסוגל לגשת אל הדלת.

ולפתע, נשמעו נקישות רמות. "מי שם?" שאל רבי נתן, "זה אני, אפשטיין!" נשמעה התשובה מפי נאמנו של רבי חיים, "הרב נמצא למטה במכונית, הרב רוצה לעלות לבקר אצלכם!" רבי נתן דדה ממטותו, מחפש אחר מפתח, אך חפושיו העלו חרס. ובינתיים, הגיע רבי חיים אל הדלת. הבקור התנהל משגי עברי הדלת. רבי נתן זועק בדמעות: "רבנו, יש לי יסורים נוראים", ורבי חיים מברך: "רבי נתן, רפואה שלמה! רפואה שלמה!"

הרב עזב את המקום, ורבי נתן עקב אחריו בעיניו מן המרפסת. ואז, כאשר שב אל הבית, הבחין רבי נתן, כי הוא צועד על שתי רגליו!

"האמנם?" קפא על מקומו. הוא נסה בזהירות להשעין את כבד גופו על רגלו השמאלית, ולא חש אפילו במעט כאב... הוא משש בחשש את הרגל, ומאומה... הכאבים נעלמו כלא היו! כאשר שבה רעיתו אל הבית, פעבור זמן קצר, מצאה אותו מרקד באשר. "אני משלים את הרקודים של שמחת תורה!" הכריז...

ומה היתה תגובתו של רבי חיים? ובכן, רבי חיים נענה בבטול: "ומה הפלא? והלא זו גמרא מפרשת, שלא תהא ברפת הדייט קלה בעיניך..."

החתן שנעלם

כְּאֶשֶׁר הִגִּיעַ רַבִּי חַיִּים לְגִיל שְׁדוּכִין, הִגִּיעָה לְהוֹרִיו הַצֶּעֶת שְׁדוּדָה שֶׁל הֶרְבֵּנִית בֵּת שֶׁבַע אֶסְתֵּר, בֵּתוֹ הַבְּכוֹרָה שֶׁל מָרֹן הָרַב אֶלְיָשִׁיב זְצוּק"ל. בֵּין הַצְדָּדִים תִּנּוּד הַדּוּד הַגָּדוֹל, מָרֹן הַיְחִזּוֹן אִישׁי זְצוּק"ל, שֶׁהִגִּיעַ לְאָבִיו הַסְטִיפֶלֶר וְהַמְלִיץ בָּחֶם עַל הַשְּׁדוּדָה. הוּא אָמַר לוֹ כִּי הַבֵּת הַמְדַבֶּרֶת הִיא 'בֵּת תַּלְמִיד חֲכָמִים' בְּמֵלֶא מוֹבֵן הַמֶּלֶךְ, וְסִמּוֹן אֶת יָדָיו עַל הַהֲצָעָה. וְאַכּוֹ, כְּעֵבוֹר שְׁבוּעוֹת סְפוּרִים בָּאוּ בְּנֵי הַזּוּג בְּבִרְת הָאֲרוּסִין.

בְּמַהֲלָךְ תַּקּוּפַת הָאֲרוּסִין הַזְּמָנָה פָּעַם הַכֶּלֶה לְהִתְאַרְחַם בְּשִׁבְת אֶצֶל חֲתָנָה רַבִּי חַיִּים. הַכֶּלֶה שֶׁהִתְגוֹרָרָה בִּירוּשָׁלַיִם הִיָּתָה אֲמוּרָה לְהִגִּיעַ לְבְנֵי בָּרַק בְּשַׁעוֹת הַצְהָרִים שֶׁל יוֹם שָׁשִׁי. בְּאוֹתָם יָמִים לֹא הָיָה אוֹטוֹבּוּס יָשִׁיר בֵּין יְרוּשָׁלַיִם

לְבְנֵי בָּרַק, וּבְכָדֵי לְהִגִּיעַ הָיָה צָרָךְ לְנִסֵּעַ לְתֵל אַבִּיב וּמִשָּׁם לְהַמְשִׁיךְ בְּאוֹטוֹבּוּס נוֹסֵף לְבְנֵי בָּרַק.

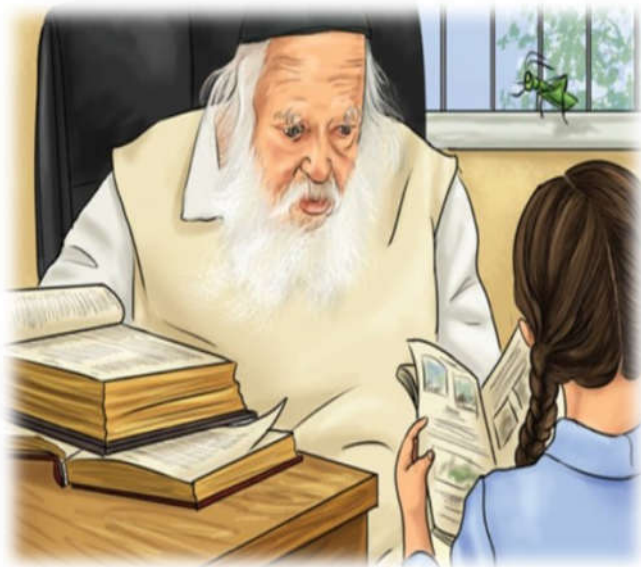
רַבִּי חַיִּים הִחְתֵּן נִשְׁלַח, אִם כֵּן, לְתֵל אַבִּיב, בְּכָדֵי לְהַמְתִּין לְכֻלָּתוֹ בַּתְחִנָּה הַמְרַכְזִית וּלְלוֹיוֹת אוֹתָהּ בְּדֶרֶךְ לְבְנֵי בָּרַק.

יוֹם שָׁשִׁי בַּצְהָרִים הִגִּיעַ, וּדְפִיקָה נִשְׁמָעָה עַל דֹּלֶת הַבֵּית. אָבִיו שֶׁל רַבִּי חַיִּים, הַסְטִיפֶלֶר זְצ"ל, פָּתַח אֶת הַדֹּלֶת, וְהִנֵּה הוּא רוֹאֶה אֶת הַכֶּלֶה בֵּת שֶׁבַע כְּשֶׁהִיא לְבָדָה. "הֵיכֵן הַחֲתָן?" שָׁאַל אוֹתָהּ, אֵךְ הִיא כָּלֵל לֹא רָאָתָה אוֹתוֹ, וְלֹא יָדְעָה כִּי אֲמוּרָה הִיא לְחַפּוֹת לָהּ בַּתְחִנָּה הַמְרַכְזִית בְּתֵל אַבִּיב.

מִהֵר הַסְטִיפֶלֶר וְיָצָא בְּעֶצְמוֹ לַתְחִנָּה הַמְרַכְזִית בְּתֵל אַבִּיב, שָׁם, כְּצַפּוּי, גָּלָה אֶת רַבִּי חַיִּים הַחֲתָן כְּשֶׁהוּא יוֹשֵׁב עַל סִפְסָל צְדָדִי וְכֵלּוֹ שָׁקוּעַ בַּגִּמְרָא שֶׁבִּידּוֹ. מִרַב שְׁקִיעוּתוֹ וְצִלְלִיתוֹ בְּסוּגִיָּה שְׁלֵמָד, לֹא שָׁם לְבוֹ לַשַּׁעוֹן וְלֹא הִבָּחִין כִּי הָאוֹטוֹבּוּס מִירוּשָׁלַיִם הִגִּיעַ זְמַן רַב קֵדָם לָכֵן, וְכִי כָּלָתוֹ כָּבֵר נִמְצְאָת בְּבֵיתוֹ שֶׁבְּבְנֵי בָּרַק. רַק כְּאֶשֶׁר נִגַּשׁ אָבִיו סִמּוֹן אֶלָּו וְטַפַּח לוֹ עַל שִׁכְמוֹ - רַק אַז הִתְנַעַר מִלְמוּדוֹ וְקָם מִמְּקוֹמוֹ לְכַבּוֹדוֹ שֶׁל אָבִיו, וְיַחַד עָלוּ לְאוֹטוֹבּוּס שְׁהוֹבִילָם בַּחֲזָרָה לְבְנֵי בָּרַק בְּכָדֵי שְׁיֻכָּל לְקַבֵּל אֶת פָּנֶיהָ שֶׁל כָּלָתוֹ.

הֶרְבֵּנִית, עָלֶיהָ הַשְּׁלוֹם, הִיָּתָה תַּמִּיד מְסַפֶּרֶת כְּהַמְשָׁךְ לְסִפּוּר זֶה, שֶׁכְּאֶשֶׁר הָיָה הַחֲתָן רַבִּי חַיִּים מַגִּיעַ לִירוּשָׁלַיִם לְשִׁבְת בְּבֵיתָהּ, אֵף פָּעַם לֹא יָדַע לְזַהוֹת אֶת כָּלָתוֹ מִבֵּין כָּל בָּנוֹת הַמְשֻׁפָּחָה. תַּמִּיד רֹאשׁוֹ הָיָה שָׁקוּעַ בַּתוֹדָה סִפֵּר, וּבְכָל פָּעַם הָיָה צָרִיךְ לְבָרַר מִי זֶה בֵּת שֶׁבַע כָּלָתוֹ.

המחשה משמים

באחד מן הימים ישב רבי חיים פהרגלו ולמד. באותה העת היה עסוק בלמוד הלכותי של סימני טהרה בעופות ובשרצים, והוא התנגע רבות בסוגיה הנלמדת. בכל חיה, שרץ ועוף היה צולל לעמקה של הלכה, דן בכל הפרטים המרכיבים אותה, ומוצא סמוכין לכל פרט בהלכה. ואז, במהלך למודו, הגיע לברור וללבון סגית הארבה, שפנדוע הנו שרץ טהור, אולם משום שאין מסרת בידינו, אין אנו אוכלים אותו כיום. רבי חיים קניבסקי היה

חפץ מאוד לדעת כיצד נראים סימני הטהרה של הארבה, לשם כך בקש מנכדתו שתביא לו את ספר הלמוד בטבע, שבו היא לומדת בכתתה על בעלי החיים והעופות השונים. שם - חשב רבי חיים - יוכל לראות כיצד נראה הארבה, איזו צורה יש לכנפיו ולרגליו, ועל פי זה ללמד ולהבין את סימני טהרתו.

אולם גם לאחר שעניו בספר שוב ושוב, ובדק היטב את התמונות שמופיעות בו, לא הצליח להגיע לברור מקיף של צורתו וסימני הטהרה שלו, חפש ובדק בספרים אחרים, ואף נעזר בנכדו שהשיג לו תמונה מתוך אנציקלופדיה של הארבה לסוגיו. אך למרות הכל, לא מצא רבי חיים את מבקשו, והצר על כך ביותר, הוא פנה לקדוש ברוך הוא בתחנון שיאיר את עיניו בכדי שיוכל להבין את כל צדדי ההלכה ופרטיה.

לפתע, כמו בהזמנה, נחת לפתע חגב ירקרק ונח על אדן החלון בסמוך למקום בו ישב רבי חיים ולמד. רבי חיים, שהביט לרגע לחלון, הבחין בחרק המעופף שפאלו חכה לרגע שרבי חיים יפנה אליו, שכן חגב של ימינו, לפי דעות מסוימות, הוא הארבה שעליו מדברת התורה. רבי חיים חש פאלו משמים שלחו לו דגמה מוחשית לסוגיה בה הוא עוסק כעת. הוא התקרב לחלון והביט בארבה מכל צדדיו, הבחין בדיוק באפן הלוחו, בצורת הכנפים ובמראה הרגלים שלו, וכך יכול היה להבין סוף סוף את סימני הטהרה ולמה התפונה התורה. רק כאשר סים רבי חיים להתעמק בצורתו של הארבה, נפרד ממנו החגב ופרח בחזרה אל מרחבי האפק.

עז מצח

הָיָה זֶה כַּאֲשֶׁר קְבוּצַת תַּלְמִידִים מִתְחַזְּקִים נִכְנְסָה אֶל חֲדָרוֹ שֶׁל מָרֹן שֶׁר הִתּוֹרָה, לְהִתְבָּרֵךְ מִפּוֹ.

הַתַּלְמִידִים, מְלֻוִּים בְּרַבָּם, הָיוּ נִרְגָּשִׁים עַד עֵמֶק נִשְׁמָתָם, שֶׁהָרִי לֹא בָּכַל יוֹם זֹכִים לְהַכְנִס לְחֲדָרוֹ שֶׁל גְּדוֹל הַדּוֹר.

הַתַּלְמִידִים עָבְרוּ בִּסְדָּה, בָּזָה אַחֵר זֶה, כַּאֲשֶׁר רַבֵּי חַיִּים מֵאֲצִיל מְבָרְכֵתוֹ עַל כָּל אֶחָד וְאֶחָד מֵהֶם: "בְּרַכָּה וְהַצְלָחָה, בְּרַכָּה וְהַצְלָחָה"...

אֲדָה הִנֵּה, כַּאֲשֶׁר אֶחָד הַתַּלְמִידִים עָבַר לִפְנֵי רַבֵּי חַיִּים, הוּא הִתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ וְלֹא בִּרְךָ אוֹתוֹ.

הַתַּלְמִיד, שֶׁלֹּא נִתְבָּרֵךְ, לֹא הִתְפֹּן לְוִתֵּר. הוּא נֶעֱמַד בְּסוֹף הַתּוֹר, וְצָפָה שֶׁהַפֶּעַם יִזְכֶּה לְבְּרַכָּה. וְאוֹלָם, גַּם הַפֶּעַם הִתְעַלֵּם מִמֶּנּוּ רַבֵּי חַיִּים.

הַפֶּעַם הִבָּחִין בְּכָד גַּם הָרַב, שֶׁלֹּוה אֶת הַקְּבוּצָה, וְהוּא הִחְלִיט לַעֲשׂוֹת מַעֲשֶׂה. הוּא אָחַז בְּזִרְעוֹ שֶׁל הַתַּלְמִיד וְקָרַב אוֹתוֹ לְרַבֵּי חַיִּים, כְּמִבְקֵשׁ שֶׁיֵּאֲצִיל עָלָיו מְבָרְכָתוֹ.

וְאִז אַרְעֵה הַדְּבָר. רַבֵּי חַיִּים הֶעֱנָה אֶת פָּנָיו, וְהִגִּיב בְּלִחָשׁ: "כִּיצַד אוֹכֵל לְבָרֵךְ מִי שֶׁלֹּא מְקַפִּיד עַל בִּשָּׁר בְּחֻלָּב?!"...

דְּמַמַּת מְוֹת הַשְּׁתַּבָּרָה. וּלְפַתֵּעַ הַשְּׁתַּחֲרַר הַתַּלְמִיד מֵאֲחִיזָתוֹ שֶׁל רַבּוֹ וְרָץ הַחוּצָה, כְּשֶׁהוּא פּוֹרֵץ בְּבִכִּי.

הָרַב מֵהָר לְרוּץ אַחֲרָיו, נִרְעָשׁ עַד עֵמֶקִי נִשְׁמָתוֹ. "הֲאֵמֶנּוּ?! הֲאֵם אֵינֶךָ מְקַפִּיד עַל בִּשָּׁר בְּחֻלָּב?!" חֲלָפוּ כַּמָּה דַּקּוֹת עַד שֶׁהַתַּלְמִיד הִצְלִיחַ לְהַסְדִּיר אֶת נִשְׁמָתוֹ. "אֲכֹן", הוֹדָה לְבִסּוֹף בִּשְׁפָל קוֹל, "בְּזִמְנוֹ הָאֲחֵרוֹן אֵינִי מְקַפִּיד כָּל כֶּף לְהַמְתִּין אֶת הַזִּמְנוֹ הַנִּדְרָשׁ בִּין בִּשָּׁר לְחֻלָּב. מַעֲתָה הָרִינִי מִקִּבֵּל עָלִי לְשׁוּב בְּתִשׁוּבָה שְׁלֵמָה".

הָרַב הִבִּין, כִּי דְבָרָיו שֶׁל רַבֵּי חַיִּים נִקְבּוּ בְּלִבּוֹ שֶׁל הַתַּלְמִיד כִּחָץ, וְכִי עַל כֵּן נִשְׁפָּר לִבּוֹ בְּקִרְבּוֹ. וְאוֹלָם עֲתָה הַחֲלָה שְׁאֵלָה אַחֶרֶת לְנִקְר בְּמַחוֹ. כִּיצַד יָדַע זֹאת רַבֵּי חַיִּים?

הוּא סָבַע עַל עֲקֻבוֹתָיו וְנִכְנַס אֶל הַקֹּדֶשׁ פְּנִימָה. "כִּיצַד יָדַע הָרַב שֶׁהַבְּחִיר אֵינוֹ מְקַפִּיד עַל בִּשָּׁר בְּחֻלָּב?" שָׁאַל בִּירְאָה, "הֲאֵם הִיָּתָה זֶה רוּחַ הַקֹּדֶשׁ?"

"לֹא", הִשָּׁיב רַבֵּי חַיִּים בְּפִשְׁטוּת, "אֲלֹא מֵאִי? בְּדִבְרֵי חַז"ל כְּתוּב, שֶׁמִּי שֶׁאֵינוֹ מְקַפִּיד עַל בִּשָּׁר בְּחֻלָּב, דְּמוּת שֶׁל עֵז מוֹפִיעָה עַל מִצָּחוֹ... דְּמוּת הָעֵז גִּלְתָּה לִי, שֶׁהַבְּחִיר אֵינוֹ מְקַפִּיד עַל כֶּף".

'אֲכֹן', הִרְהָר הָרַב בְּלִבּוֹ, 'כֶּף כְּתוּב בְּדִבְרֵי חַז"ל, אוֹלָם מִי הֵם הַזֹּכִים לְרֹאוֹת זֹאת? רַק יְחִידִי סִגְלָה, שֶׁקִּדְּשׁוּ אֶת עֲצָמָם בְּתַכְלִית הַקֹּדֶשׁ...!'

החוב שהחזיר

היהודי שנכנס אל חדרו של מרן שר התורה, היה נראה שבור ומדכא.

"כבוד הרב", פתח ללא שהיות, "מצבי קשה ביותר. לאחרונה נקלעתי לחובות כבדים של למעלה ממאה וחמשים אלף שקלים, ואיני יודע כיצד אוכל לעמוד בהם!"

רבי חיים הקשיב לדבריו של האיש, התענגו בארחות חינו, ולבסוף הורה: "תעבר דירה! המקום בו אתה מתגורר אינו טוב לחנוך ולדידך!"

"אכן, כבוד הרב", הגיב האיש בשפל קול, "לאחרונה הצע לי לרפש שטח בגבעות ולבנות עליו את ביתי, אולם כדי לקנות את השטח אצטרך לקחת הלואה נוספת, ונראה לי שהדבר יקשה עלי עוד יותר."

אלא שרבי חיים היה נחרץ. "תעבר דירה, וה' יעזר שתמצא כסף לכסות את כל החובות!" השואל לא היה צריך יותר מכך. הוא קבל על עצמו למלא אחר דבריו של רבי חיים, התברך ב"ברכה והצלחה", ויצא לדרך.

חדש ימים חלף, והאיש הופיע בשנית בחדרו של רבי חיים. הפעם אחז בגידיו שקית כהה, מלכלכת בחול, ופניו הסגירו כי הוא נתון בהתרגשות עצומה.

"האם הרב מזכה אותי?" שאל, ומבלי להמתין לתשובה פתח וספר: "לפני כחדש הייתי כאן, ספרתי על חובותי הכבדים, והרב הורה לי לעבר דירה, וברכני שבועזרת ה' אמצא כסף לסגור את כל החובות!"

"באתי לבשר לרב, שהברכה התקיימה, פשוטה כמשמעה!" אמר.

"נטלתי הלואות ורכשתי את השטח, ולפני כמה ימים עלינו עם טרקטור לישר את האדמה. והנה, אתמול, במהלך החפירה הראשונה, נתקלו הפועלים שלי בשקית האז!"

האיש פתח את השקית המאבקת, וחפן מתוכה... מטבעות זהב נוצצים!

"כבוד הרב, השקית האז מכילה מאה וחמשים מטבעות זהב, שמאן דהוא הטמין באדמה, ככל הנראה, לפני שנים רבות! כל מטבע כזו, שנה כיום אלף שקלים! בסך הכל יש כאן בדיוק מאה וחמשים אלף שקלים, בדיוק כסכום החובות שאני חב!"

"הברכה התקיימה!" התרגש האיש ועיניו נצצו דמעות, וכל הנוכחים נסחפו בהתרגשותו. כלם, לבד מרבי חיים, שהגיב בשלול הנפש: "שיהיה ברכה והצלחה!"

גו התורה

כל מי שזכה להיות מקרב לרבי חיים קנייבסקי, ולו במעט, יכול להעיד, כי מה שמאפיין אותו יותר מכל הוא – שקיעתו בלמוד התורה. רבי חיים מסגל לצלל בלמוד תורה מעמיק, בכל מצב ובכל תנאי, כְּאִשֶּׁר הוא מתעלם לחלוטין מכל הסובב אותו.

זו היא, אגב, אחת הסבות לכך, שרבי חיים אינו מסרב לילך לסנדקאות. הסנדקאות אינה מפריעה אותו מתלמודו, משום שהוא ממשיך בלמודו כל הזמן, בדרך לברית, בשבתו כסנדק, ובשובו הביתה...

אחד האברכים בבני ברק, שזכה לקחת את מרן שר התורה לסנדקאות ברכבו, ספר כי כמה פעמים ארע, שבהגיעם למקום בו נערכה הברית, המשיך רבי חיים לישב במקומו ברכב, כשהוא עסוק בסוניה, מבלי לשים לב לכך, שהנהג כָּבֵר הגיע למחוז חפצו... המעשה הבא ארע בימי צעירותו של רבי חיים, והוא מלמד על כך, ששקיעתו של רבי חיים בלמוד החלה עוד אז, מימי אברכותו.

היה זה לאחר שהרבנית ע"ה שהתה בבית החולים, לאחר אחת הלדות. רבי חיים, שהיה אז אברך צעיר, נאלץ לקחת את ילדיו לחידר בעצמו.

והנה, כְּאִשֶּׁר הגיע רבי חיים עם בנו הקטן לכתת הגן, שם למד בנו הקטן, סרב הילד לעזוב את ידו של אביו. "אבא, אבא, אל תלך", בכה, כשדמעותיו זולגות על לחיו בשטף. רבי חיים נסה להרגיע את הפעוט ולפיס את דעתו, אולם ללא הועיל. ראה כך רבי חיים, ורעיון עלה במחו. הוא פנה אל המלמד ובקש ממנו רשות, לשבת בפנת הכתה, וללמד. "ללמד כאן?!" תהה המלמד בקול, "בעצם, למה לא?", ובלב חשב: "בתוך זמן קצר ירגע הילד, והאב יוכל ללכת לדרך".

התישב, אפוא, רבי חיים, על פסא קטן בפנת הכתה, פתח את הגמרא שאחז בידיו, וצלל בלמוד מתוק ומעמיק.

שעה חלפה, נקפו להם עוד שעותים ושלוש, ורבי חיים אינו מש ממקומו. שקוע היה בלמוד בכתת הגן, כאלו היה יושב בכולל יחזון איש...

רק בשעה אחת בצצה הרים, כְּאִשֶּׁר הלמודים הסתיימו והמלמד בקש לסגר את הכתה, התנער רבי חיים מתלמודו ופנה לילך הביתה.

מעיל לספר תורה

הגאון רבי חיים קרייזווירט, אב"ד אנטוורפן שבבלגיה, עמד בקשרי ידידות עמקים עם הגאון רבי חיים. השניים נהלו ביניהם חלופת מכתבים ענפה, וחדדו זה את זה בדברי תורה.

שנה אחת בקר רבה של אנטוורפן בארץ הקודש. הוא בקר בבתייהם של גדולי ישראל, ובין היתר עלה גם למעונו של הגאון רבי חיים.

על רשמי הבקור ספר בשובו לאנטוורפן. "בבקור זה", ספר רבה של אנטוורפן

בהתרגשות למקרביו, "זכיתי לרפוש מעיל לספר תורה!"

"מעיל לספר תורה?!" תמהו המקרבים, "וכי עבור כן צריך לנסע עד לארץ הקודש? הלא גם באנטוורפן יש ספרי תורה לרב, ואפשר לרפוש להם גם כאן מעילים מהדירים ויפהפיים...". אך רבי חיים הניף ידו בבוטל. "איני מדבר על מעיל לספר תורה שבכתב! אני מדבר על מעיל לספר תורה שבעל פה!"

תמיהתם של המקרבים גברה שבעתים. "מעיל לספר תורה שבעל פה?! מאי משמע?!" והרב פתח וספר: "כאשר סרתי למעונו של הגאון רבי חיים קניבסקי, שוחחתי עמו בדברי תורה, פנים אל פנים, ונדהמתי למראה עיני ולמשמע אזני. התורה כלה, על כל חלקיה, פרושה בפני רבי חיים קניבסקי כעל כף ידו. גמרא ומדרש, בבלי וירושלמי, ספרא וספרי, תוספתא ומכילתא, אגדה והלכה, 'טור' ו'שולחן ערוך'. הכל בכל מכל כל, אצור במחויבה ביהירות מפלאה ובצמקוּת עצומה!"

"התרגשתי כל כך", ספר הרב קרייזווירט, גאון עצום מצד עצמו, "עד שפניתי לרב קניבסקי ובקשתי את רשותו לרפוש עבורו פראק חדש!"

"כמובן, הרב קניבסקי התנגד נחרצות. הוא טען שאין לו צורך בכך, ושאלו הם מותרות, אך אני התחננתי והתעקשתי, בקשתי ממנו שיעשה עמי חסד ויתיר לי לקנות עבורו את הפראק". "ואכן", ספר הרב קרייזווירט ועיניו זהרו, "מבקשי עלה בגדי. הרב קניבסקי התרצה, ואני יצאתי לאחת החניות שבבני ברק ורכשתי עבורו פראק מהדר ואיכותי."

"אמרו נא אתם!" קרנו פניו של הרב קרייזווירט, "האם אין זו הלבשת מעיל לספר תורה שבעל פה?! הרב קניבסקי הוא ספר תורה שבעל פה! ואני זכיתי להלבישו במעיל מפאָר!"